

Boshlang'ich sinflarda savod o'rgatish davri texnologiyasi

Xasrayeva Nodira Xusnitdinovna

Toshkent viloyati Oqqo'rg'on tumani

39-umumiy o'rta ta'lim maktabi

boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda savod o'rgatishni tashkil etishni tizimlashtirish texnologiyasi, unda amal qilinishi lozim bo'lgan jarayonlar haqida so'z boradi.

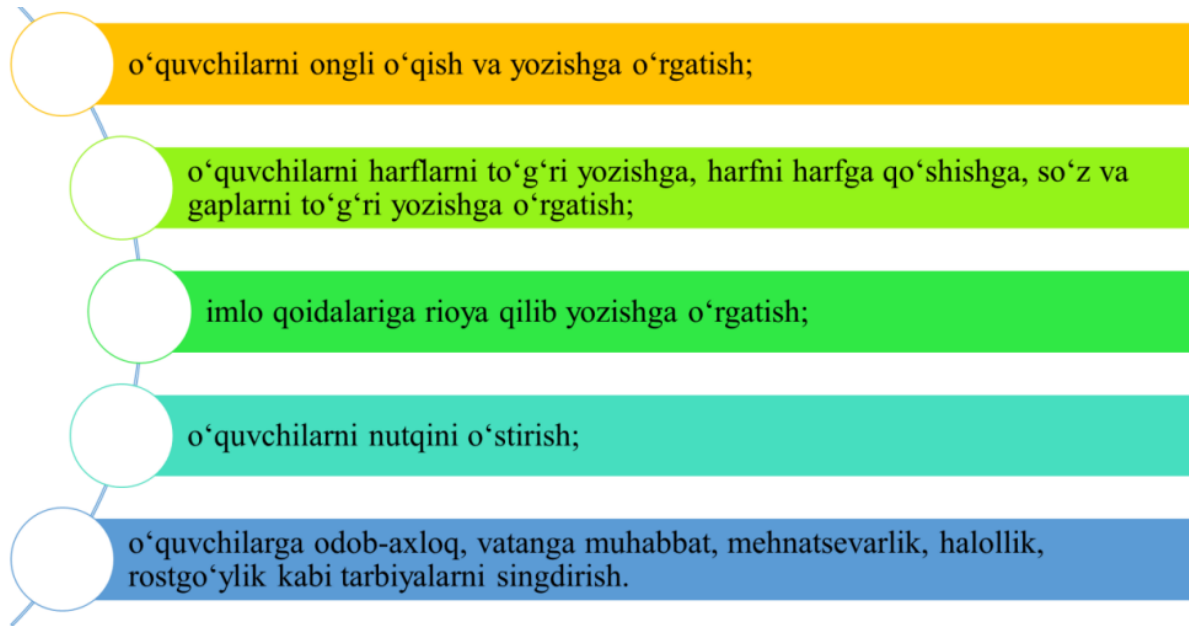
Kalit so'zlar: tizimlashtirish, texnologiya, savod o'rgatish, pedagogika, ilk davr...

Bugungi kunda boshlang'ich sinf darslarini tashkil etishda pedagogik hamkorlik, savod o'rgatishning mazmunini bu dars turini tashkil etishning o'ziga xos va murakkablik jihati shundaki, unda o'quv materiallarning chegaralari aniq belgilab olinishi, asosiy g'oya, tushuncha, qoida, unga mos mashq topshiriqlarini ajratib olish lozim. Qaytarish jarayonida darsning tarbiyaviy jihatiga e'tibor kuchaytiriladi. Bunda o'quv materiallari ko'proq qiziqarli hodisa, voqea dalillar bilan bog'liq bo'ladi. Boshlang'ich sinf darslarini tashkil etishda pedagogik hamkorlikda savod o'rgatishning mazmunini tizimlashtirish va umumlashtirish darsining o'ziga xos xususiyatlaridan biri shundaki, o'qituvchining o'zi qamrab tushuntirib, aksincha o'quvchilarning bilish faoliyatini boshqaradi. Boshlang'ich sinflarda o'quv materiallarini tizimlashtirish asosan amaliy o'quv faoliyatida amalga oshiriladi. Boshlang'ich sinf darslarini tashkil etishda pedagogik hamkorlikni turini to'g'ri tashkil etishning maqsad va vazifalarini chuqur tushungan holda didaktik qoidalarga rioya qilishi lozim. U eng avvalo darsning asosiy vazifalariga rioya qilishi lozim.

Ma'lumki, boshlang'ich sinflarda savod o'rgatish jarayonidagi "Alifbe", ya'ni o'qish darslarining asosiy vazifasi o'quvchilarga tovush va harfni tanishtirish, ulairning to'g'ri talaffuzini o'rgatish orqali bolalarda to'g'ri, ongli, ifodali o'qish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Shuningdek, o'quvchilar lug'atini boyitish, bog'lanishli nutqini o'stirish, bilimni boyitish, tafakkurini shakllantirish, eshitish, qabul qilish sezgisini o'stirishda ham bu davr mas'uliyatligi bilan alohida o'rin tutadi. Tayyorgarlik davri o'qishga o'rgatish uchun zamin hozirlaydi. Bu davrda bolalarda o'zgarlar nutqini eshitish,

diqqatni to'plash, til birliklarini (tovush, bo'g'in, so'z, gap) farqlash, ajratish, ularning vazifalarini anglash kabi xususiyatlar shakllantiriladi.

Boshlang'ich ta'limda savod o'rgatish jarayoni Analitik-sintetik (tahlil-tarkib) tovush metodida savod o'rgatish jarayoni 4 oy davom etadi. Bu jarayon quyidagi 2 davrga bo'linadi:

- a) alifbogacha tayyorgarlik davri (2 hafta);
- b) alifbo davri (31 dekabrgacha davom etadi).

Alifbogacha tayyorgarlik davri. Bu davrning asosiy vazifasi o'quvchilarni maktab, sinf, tartib-intizom qoidalari va o'quv qurollari bilan tanishtirish, nutq o'stirishga oid mashqlar o'tkazib, fonematik eshitishni o'stirishdan iboratdir. Alifbogacha tayyorgarlik davri, o'z navbatida, quyidagi 2 bosqichga bo'linadi:

1. Harf o'rganilmaydigan bosqich (1 hafta).
2. Unli tovush va harf o'rganiladigan bosqich (1 hafta).

1-bosqichda o'quvchilarga og'zaki va yozma nutq haqida, gap, so'z, bo'g'in va tovushlar haqida, nutqning gaplardan, gaplarning so'zlardan tuzilishi, so'zlarning bo'g'inlarga bo'linishi, bo'g'inlarning tovushlardan tashkil topishi haqida ma'lumot beriladi, tovushlarning unli va undosh tovushlarga ajratilishi o'rgatiladi, ulardan amaliy foydalana bilish ko'nikmalari hosil qilinadi. o'nikm alar hosil qilinadi.

2-bosqichda unli tovush-harflar o'rgatiladi. Bunda ularning quyidagi uch xususiyatini o'quvchilar amaliy ravishda puxta egallashlariga erishish lozim:

a) talaffuzda (og'izda) to'siqqa uchramasligi;

b) cho'zib aytilishi;

d) faqat ovozdan tashkil topishi. Shuningdek, bu bosqichda tovush bilan harfni farqlashga o'rgatish ko'zda tutiladi. Ushbu bosqichdanoq tovush va harf o'rtasidagi chegaraga qat'iy rioya qilinadi. Bolalarga tovush haqidagi m a'lum otlar kitob ochtirilmay beriladi. Tovushni ifodalovchi harf ko'rsatilgach, harf ustida ishlanadi. Tovush va harfga oid o'ziga xos xususiyatlar (tovushlarni talaffuz qilamiz, eshitamiz; harflarni yozamiz, ko'ram iz, o'qiyamiz) ham izchil ravishda o'quvchilarning o'zlashtirishlarini hisobga olgan holda sekin-asta tushuntirila boriladi.

Xullas, savod o'rgatishning birinchi darslaridayoq o'quvchilarga tabaqalashtirib (differensial) yondashish (bunda o'quvchilarning o'qishga tayyorgarliklaridagi fikrlar hisobga olinadi) amalga oshiriladi. O'qishning ongliligini va ta'sirchanligini ta'minlash uchun matn mazmunini o'quvchilarning ko'rgan-kechirganlari, taassurotlari bilan bog'lash lozim. Shunda o'quvchida o'qishga, o'rganishga qiziqish ortadi. Ongli o'zlashtirishni amalga oshirishda lug'at ustida ishlash ham muhim ahamiyat kasb etadi.

So'zlarnig ma'nosi ustida to'xtalish, birinchidan, fikmi oydinlashtirsa, ikkinchi tom ondan matnни tushunishga ham yordam beradi. She'r, tez aytish, topishm oq, qo'shiq, maqol, hikmatli so'zlardan o'qitish, yod oldirish ham o'quvchilam ing o'qishga qiziqishini oshiradi, o'qish malakasini shakllantiradi, xotirasini mustahkamlaydi. Boshlang'ich sinflarda o'qish darslarining uchdan ikki qismi o'qishni mashq qilishga ajratilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. B. M a'qulova, D. Nasriddinova. Kitobim - oftobim (1-sinfdan tashqari o'qish kitobi). - T.: „O'qituvchi" NMIU, 2008-yil
2. Boshlang'ich maktab darsliklarini yaratish mezonlari / Tuzuvchilar:Q. Abdullayeva, M. Ochilov, K. Nazarov, S. Fuzailov, N . Bikboyeva. -T.: 1994-yil
3. K. Qosimova, S. Fuzailov, A. Ne'matova. Ona tili (2-sinf darslik).-T.: 2005-y
4. Boshlang'ich ta'lim bo'yicha Yangi tahrirdagi o'quv dasturi // „Boshi. ta'l". jurnali. — Toshkent, 2005-yil